ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO priedas

Nr. 414

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Kaimas - užkastas, galandamas kirvis miškams

Jurbarkietis Faustas Bakys visą gyvenimą paskyrė darbui miškų sistemoje. Daugiau nei ketvirtį amžiaus vadovavęs vienai didžiausių Lietuvoje Jurbarko urėdijai, postą paliko baigiantis praėjusiems metams. Pasak buvusio miškų sistemos darbuotojo, nežinia, į kurią dabar įtraukė žmones urėdijų reforma, primena laikus, kai buldozeriu buvo pervažiuota per Lietuvos kaimą. Kas iš to išėjo, matome kiekvienas. Vienur kitur šviečia dvarelių stogai, bet daugiausia - vėjo košiami tušti namai. Už kiekvienos reformos, pasak F.Bakio, stovi žmonės, kurie nepakliūva į naudos statistiką. Buvęs miškininkas tuos skaudulius gerai žino, nes daugelį metų dirba rajono taryboje, daug bendrauja su žmonėmis. Pasak jo, yra daug dalykų, apie kuriuos žmonėms nutylima arba net meluojama.

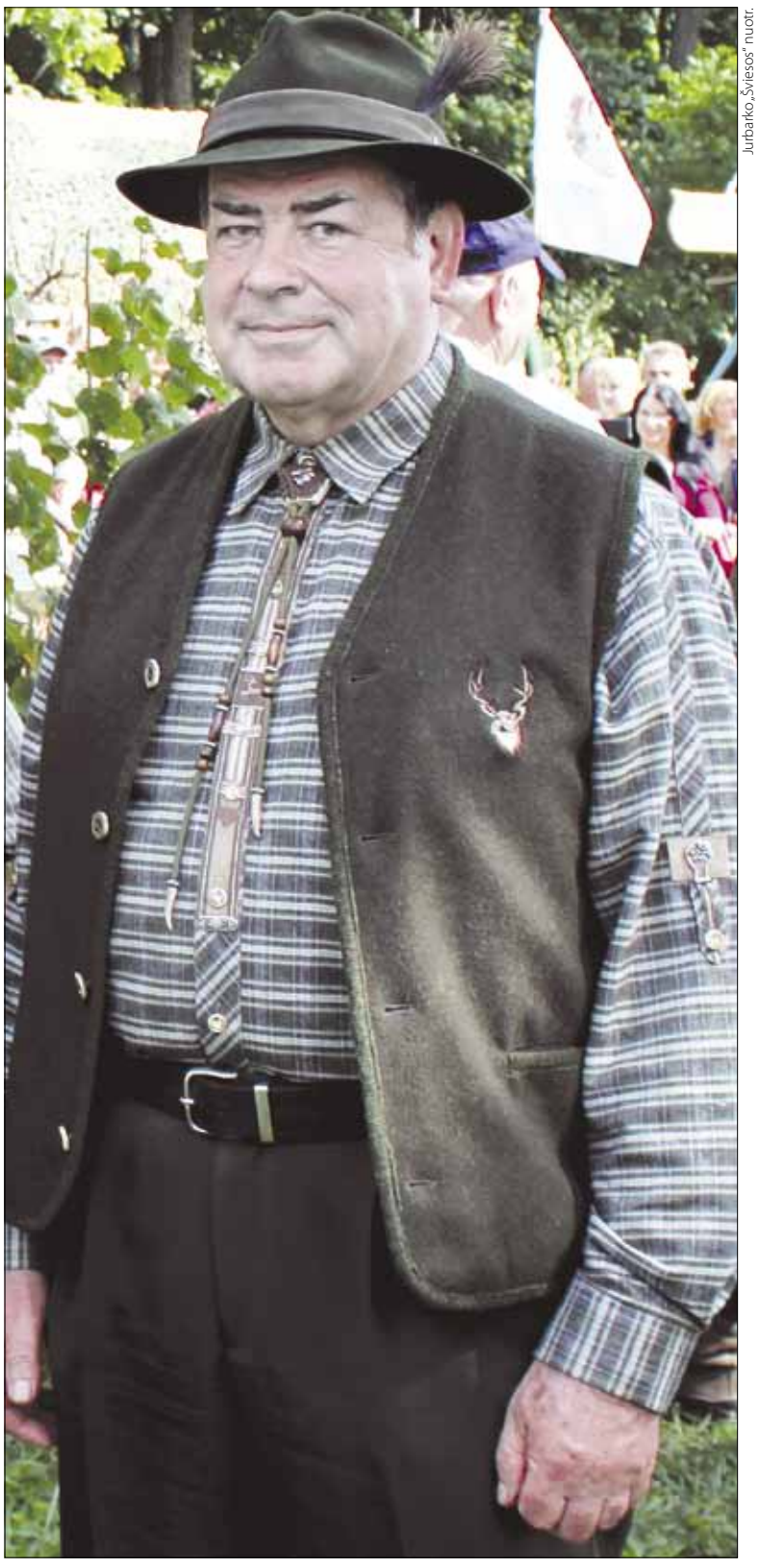

Jurbarko „Šviesos" nuotr.

- Pažįstate gamtą kaip penkis savo pirštus - pakalbėkime apie miško gyventojus ir jų santykį su žmonėmis. Kiekvieną rudenį, kai vilkai pradeda mokyti savo jauniklius, ir savo taikiniu pasirenka žemdirbių avis ir veršius, pasigirsta piktų kalbų, kad vilkų mūsų miškuose per daug, tik kažkodėl tie, kurie sprendžia, to nenori pripažinti. Kas teisus? - klausėme Fausto BAKIO.

- Tas ir yra, kad nenori pripažinti. Nežinau kodėl, bet vilkų skaičius apskaitoje pateikiamas mažesnis, nei yra iš tiesų. Prieš maždaug penkerius metus buvo labai geros sąlygos atlikti vilkų apskaitą. Tada mes, miškininkai ir medžiotojai, labai stropiai suskaičiavome Jurbarko miškuose gyvenančius vilkus, išsiaiškinome, kiek yra vilkų grupių, koks vilkų skaičius tose grupėse. Labai atsakingai suskaičiavę pateikėme duomenis, kad Jurbarko miškuose gyvena 31 ar 32 vilkai, bet buvo paskelbta, kad visoje Tauragės apskrityje yra tik 23 vilkai. Kokiu pagrindu tai buvo nustatyta, man neatsakė nė vienas ministerijos darbuotojas. Tokia valstybės pozicija gyventojus verčia manyti, kad vilkai dirbtinai saugomi, nebetikėti valstybės žiniomis ir imtis saviveiklos. Jokiu būdu to neteisinu, nors tai ir bado akis, kad mes, specialistai, nustūmę gyventojus į tokią padėtį, jos nebesuvaldome. Reikia pripažinti, vilkų Lietuvoje šiuo metu tikrai yra per daug. Po karo vilkus žmonės naikino visais būdais, net premijos už sumedžiotą vilką buvo skiriamos. Ir vis tiek vilkai neišnyko.

- Ar yra pasitaikę, kad gyventojai, neapsikentę plėšrūnų atakų prieš jų gyvulius, patys pradėtų gintis? Žinoma, ne pagaliais?

- Jeigu tokių duomenų būtų, savavaliautojai būtų nubausti, bet pabandykite išsiaiškinti, koks ūkininkas, pamatęs jo gyvulius puolantį vilką, jei tai buvo ne jų medžioklės sezono metas, neatsilaikė. Niekas nepasisakys, bet kai nuolat kalbama, kad pilkiai puolami be reikalo, kad jų nėra daug, o žmonės mato, kad jų yra daug ir jie tampa pavojingi, visko gali būti. Kadangi „sprogimo" gamtoje neįvyko, o pagal gamtos dėsnius jis jau turėjo įvykti, tikėtina, kad gyventojai ginasi patys. Logiškai mąstant tai vyksta, bet būtų kur kas geriau, jei būtų tvarkomasi valstybiniu lygiu. Kaip įrodyta mokslo, kasmetinis vilkų bandos prieaugis yra 30 proc. Tad jei vilkų gyvena apie 300, jų per metus mažų mažiausiai priauga 100. Nereikėtų pamiršti, kad žvėrys migruoja. Vilkų labai padaugėję šiaurinėje Lietuvoje, pasienyje su Baltarusija, Lenkija. Lapės, mangutai (mangutai yra invazinė rūšis - *red. past.*) yra labai greitai plintantys plėšrūnai, medžiojami visus metus, bet jų vis tiek yra daug. Jeigu ne medžiotojai, pasiutligės protrūkis būtų siaubingas. Gaila, kad medžiotojai už tą didelį darbą nevertinami. Kalbama apie Medžioklės įstatymo pataisas, žadama didinti mokestį už gamtos išteklių naudojimą. Jau ir dabar tas mokestis ne visiems medžiotojams pakeliamas, o jei bus dar didesnis, daugelis jo nesugebės sumokėti.

- Kaip jūs, daugelį metų atidavęs tarnybai miškuose, daug metų vadovavęs urėdijai, vertinate numatomą miškų reformą? Kokie reformos pranašumai? Gal trūkumai?

- Reformuoti gerai veikiančią valstybinių miškų sistemą kėsinamasi jau daugiau nei dešimt metų. Dešimt metų intensyviai, o bandymų būta ir anksčiau, tik lėtesniu tempu. Čia ne naujiena. Yra jėgos, kurios to tikslo siekia. Reformos projekte teigiama, kad panaikinus urėdijas ir vietoj jų įsteigus vieną valstybinę įmonę ekonominė nauda būtų 12 mln. eurų. Kalbėdamas vienoje televizijos laidoje aplinkos ministras pasakė, kad tokia visų kritikuojama, pasenusi sistema yra išlikusi tik atsilikusioje Bulgarijoje. Noriu priminti, kad labai artima mūsų šiandienykšte sistema puikiai funkcionuoja Lenkijoje, kurioje daugelyje ekonomikos sričių rezultatai daug geresni nei mūsų. Panaši sistema, tik kokius 17 kartų didesnė. Lenkai patenkinti, tik mes kažkodėl imame būti nepatenkinti. Teisybė, kai kurios mūsų urėdijos yra mažos. Jos ekonomiškai sunkiau gyvena. Nė vienas miškininkas neprieštarauja, kad dalis urėdijų būtų sujungta. Dabar urėdijų yra 42, galėtų būti 25 ar 28. Visi labai skirsto - miške dirbantis, ne miške dirbantis, bet nesvarsto, kad visi pagrindiniai darbai atliekami centre, atnešus iš miško duomenis. Centro darbuotojai, specialistai nuolat dirba sudėtingiausius specifinius darbus.

- Klausant jūsų kyla mintis, kad vienintelis reformos naudingumo argumentas - proga sutaupyti 12 mln. Ar svarstoma, kiek prarasime?

- Niekas nepasako, kokios bus ekonominės netektys tos naujos įmonės padaliniuose dėl pradingusios iniciatyvos ir materialinio suinteresuotumo. Aš pats ir mano tarnyba, kai dar buvau vadovas, kasdien galvojome, kaip išspausti daugiau pajamų. Medienos kaina yra fiksuojama aukcionuose, bet medienos kokybė taksuojama pardavimo metu, todėl reikalinga didelė kontrolė. Visi dirbo darniai, norėdami sukaupti įmonėje kuo daugiau pajamų ir tomis pajamomis gerinti įmonės ūkį, tvarkyti kelius, kelti socialinę būklę. Jei po reformos visi pinigai paklius į vieną įmonę, vargu ar filialas gaus pinigų tiek, kiek uždirbo. Ne visada pinigai skirstomi pagal gerai funkcionuojantį, objektyvų skirstymo mechanizmą. Dažniausiai suveikia subjektyvūs dalykai. Dingus tai iniciatyvai netektys būtų kur kas didesnės, nei svarstoma sutaupyti. Tik jos niekada nebus įrodytos. Kitas dalykas - konkurencijos tarp įmonių pradingimas. Nebeliks, į ką lygiuotis. Bus viena įmonė, ir visiems bus gerai. Dar viena bėda, apie kurią taip pat niekas nekalba, struktūros griūtis galima jau šiais metais, po Miškų įstatymo pataisų priėmimo Seime. Įsivaizduokime, kad taip, kaip dabar kalbama, atsitinka. Matau labai prastą scenarijų.

- Už visų tų reformų - žmonės. Kaip miškų sistemos darbuotojus palies urėdijų reforma?

- Atleidžiamų centrinio aparato darbuotojų ir kitų darbuotojų susidarytų apie 720. Naujame projekte numatyta įsteigti vieną įmonę ir įdarbinti apie 200 darbuotojų. 25 gamybiniuose padaliniuose - po dešimt, iš viso 250. Negalima teigti, kad visi atleisti urėdijose žmonės įsidarbins toje vienoje įmonėje, kuri, kaip teigia reformos iniciatoriai, būtų Kaune. Kas važiuos iš Šiaulių į Kauną dirbti? Ten įsidarbins kiti, o tie specialistai, kurie yra aukštos kvalifikacijos, turi didžiulę patirtį, ant kurių pečių dabar gula visų valstybinių miškų likimas, liktų be darbo. Pagal reformos gaires tokių būtų apie 270-300 žmonių. Išskyrus tuos 12 mln., pliusų aš nelabai įžvelgiu, o trūkumai - akivaizdūs. Esu labai nustebęs, kai tokios labai specifinės sistemos, kaip miškų ūkis, reformos reikalus taip giliai, pedantiškai ir ne visai teisingai aptarinėja ne miškų specialistai, o politikais tapę kitų sričių specialistai. Ir jų nuomonė priimama vos ne už pagrindinę.

Darbo netekę jaunesni specialistai gali emigruoti. Vyresni, kuriems apie 50 metų, gal ir neemigruos, bet darbo susirasti prieš pensiją jiems bus labai sunku. Reikalas tas, kad miškininko specializacija yra labai siaura, ne kažką daugiau galima dirbti. Jiems gali tekti mokėti socialines pašalpas. Prieš reformą reiktų apskaičiuoti tokius menamus nuostolius. Vienas kitas gal pradės kokį verslelį, gal skudurus pardavinės turguje, gal dar ką nors. Ar tai valstybės vystymo požymiai?

- Kaimuose, miesteliuose reformų jau nebeprigalvosi, jie nyksta toliau...

- Kai kur baisi padėtis. Mažėja gyventojų, mažėja vaikų. Kai kur kaimų mokyklėlėse kiek mokytojų, tiek vaikų. Nori nenori, mokyklą tenka uždaryti, o mokinius vežioti kitur. Priežastys gilios. Viena jų - pasirinkta žemės ūkio kryptis. Iš 30 ūkelių liko vienas centras su tviskančiais stogais. Gerai, kad jis toks, bet kur kiti? Kiti išnyko ir prasigėrė. Lietuva paskandinta alkoholyje jau daug metų. Palikimas ne pats geriausias, kaip mes vadiname tuos 50 okupacijos metų, tiek užtenka susinaikinti, bet dabartiniai herojai, kurie televizijos ekranuose nebetelpa, gimę laisvoje Lietuvoje. Tos tragedijos, kur dabar vaikučius paliečia, - alkoholizmo derlius. Alkoholikų pradėti, užauginti vaikai jau savo vaikus gamina, juos mėto, naikina. Su jais nėra apie ką kalbėti, daugelis jų yra silpnapročiai, mažaraščiai. Jie daro ir nežino, ką daro. Niekas negalvoja į priekį, galvoja tik apie savo kadencijas, kurias reikia kaip nors ištempti, sugriebti bet kokia kaina biudžetą, pasiekti užsibrėžtų partinių ar savo asmeninių tikslų. Jiems nusispjauti į Lietuvą, nusispjauti, kas bus po jų kadencijos. Kaimas jau patvarkytas. Kaimas amžiais buvo Tautos išlikimo garantas. Žvelgiant į visas Tautos tragedijas, mūsų kalba, kultūra išliko tik dėl kaimo, nes kaimas buvo mažiau pažeidžiamas. Kaimo žmonės atlaikė Tautos murkdymą, o dabar vargu ar liks kam atlaikyti.

- Statistikai skelbia, kad po 20 metų Lietuvoje liks mažiau nei 2 mln. gyventojų. Iš jų didžioji dalis - pensininkai ar stovintys prie šio amžiaus ribos, o jauni nepajėgs jų išlaikyti. Kur tai nuves?

- Kalbama, kiek procentų lietuvių išvažiavo, bet nekalbama, kas išvažiavo. Daug labai išvažiavo ieškoti darbo gerų žmonių, o iš tų, kurie liko, pusė už rankos vedžiojamų. Štai kur didžiausia blogybė. Žinau, kas laukia Lietuvos. Atvažiuos žmonės iš kitur. Vienas verslininkas parsivežė į Jurbarką 30 ukrainiečių darbuotojų, ieško jiems būstų. Negali ant to verslininko pykti. Gerų žmonių, sugebančių ir norinčių dirbti, provincijoje jau vienas kitas. Atlyginimo didelio verslininkai mokėti nenori, tad ieško išeities. Ukrainiečiai dar dirba už tiek, kiek jiems siūlo.

Dalia BYČIENĖ

Investuotojai gelbėja ar melžia Lietuvą?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo Seimo narys Artūras SKARDŽIUS, socialinių mokslų daktarė Jolanta SOLNYŠKINIENĖ, europarlamentaras Valentinas MAZURONIS ir Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras Rolandas PAULAUSKAS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Kitados sveikinome ateinančią „Coca-Cola“ kompaniją, kuri Alytuje buvo įkūrusi 50 darbo vietų ir kuri, kalbėkime tiesiai šviesiai, naikino visą lietuviškų vaisvandenių gamybą. Praretino rinką, išsikraustė. Turime banką „Barclay's“, jame 2 tūkst. darbo vietų. Mažai ten dirba lietuvių... O kokia mūsų valstybei iš to nauda? Atėjo „Ikea“ - mūsų namuose baldai kaip studentų bendrabučiuose, tarybiniais laikais vadinti *širpotrebu*. Juos mums prezidentė kitados pristatė kaip didžiausią investiciją, nors tai yra lietuviškos gamybos naikinimas, o ne nauda valstybei ir jos žmonėms. Ką reikėtų laikyti užsienio investicijomis, kurių taip laukia politinis elitas ir kurių tikisi visuomenė?

J.SOLNYŠKINIENĖ: Pagal apibrėžimą tiesioginės užsienio investicijos yra užsienio fizinių ar juridinių asmenų šalyje arba šalies fizinių ar juridinių asmenų užsienyje įgyjamas ilgalaikis turtas - žemė, pastatai, junginiai, veikiančios įmonės ir jų akcijos, ne mažiau kaip 10 proc. akcijų paketo. Ir dar joms priskiriamos įmonei, į kurią investuojama, suteiktos ilgalaikės ar trumpalaikės paskolos ir kitas įmonės kapitalas.

Korporacijos ateina į tuos kraštus, kur galima lengvai paveikti vyriausybę

Jolanta SOLNYŠKINIENĖ
Socialinių mokslų daktarė

Pagal savo prigimtį investicijos yra klasifikuojamos į vadinamąsias vertikalias ir horizontalias. Kuo jos skiriasi? Horizontalios investicijos - tai to paties verslo perkėlimas, nekeičiant verslo modelio, į kitas šalis, o vertikalios - kai į vieną globalią tiekimo grandinę sujungiamos įvairių šakų įmonės tam, kad savininkui butų sugeneruotas laukiamas pelnas. Todėl ir atsirado tokie dideli visą pasaulį apraizgę monstrai. Tendencijos tokios, kad įsigali būtent tiesioginių investicijų būdu kuriamos korporacijos.

Jeigu žiūrėtume retrospektyviai, užsienio investicijos kitur nebuvo taip beatodairiškai garbinamos arba į jas dedama tiek daug vilčių, kaip dabar pas mus. Šiam procesui plėtotis nemažai įtakos turėjo tarptautinės organizacijos, tokios kaip Pasaulio bankas, ypač kai prasidėjo liberalizavimo, privatizavimo procesai Lotynų Amerikos šalyse, paskui Rytų ir Vidurio Europoje ir šiaip visame pasaulyje. Pastaruoju metu įsigalėjo nuostata, kad tiesiogines užsienio investicijas būtina skatinti.

G.JAKAVONIS: Skandinavų bankų atėjimas - irgi užsienio investicija. Buvo finansų įstaigų krizė, sunaikino daug bankų, nepasitikėjome savais - ir štai pasikvietėme. O šiandien skandinavų bankai iš mūsų uždirbto pelno savo pensininkams pensijas moka.

A.SKARDŽIUS: Požiūris į investicijas yra kintamas. Tarkime, tarptautinės energetikos bendrovės „Chevron“ atėjimas. Atėjo, prigręžiojo skylių, bet mes iš to kokios nors pridėtinės vertės nelabai gavome. Mūsų skalūninę naftą ar skalūnines dujas, kurias jie rastų, turėtume įsigyti iš jų rinkos kaina. Taip, mes gautume išteklių mokestį. Bet vien dėl išteklių mokesčio pasikviesti „Chevron“, kad paliktų cheminių medžiagų po žeme ir suskaldytas uolienas, nevertėtų. Pamario krašte 800 metrų gylyje yra karštieji geoterminiai sluoksniai, tad juos būtų galima panaudoti turizmo tikslais, šiltnamiams, galų gale šilumos energijai ir net elektrai gaminti.

Ko vertas investuotojų atėjimas? Ar mes eksperimentinis poligonas? Šiaip investicijos ateina ten, kur yra tinkamos sąlygos, kur yra gera logistika, kur yra laisvosios

ekonominės zonos, ypač Klaipėdos, ir kvalifikuota darbo jėga. Tai yra gėris vien dėl to, kad tai yra pajamos į biudžetą, užimtumo didinimas. Geriausias pavyzdys - JAV investicijos į Airiją. Airijos gyvenimo lygis 1,7-1,8 karto lenkia Europos vidurkį. Būtent dėl investicijų.

Vienareikšmiškai atsakyti, ar tai yra blogis, ar gėris - sunku. Mano įsivaizdavimu, didžiosios korporacijos yra blogis.

V.MAZURONIS: Pats skirstymas į užsienio ir vidaus investicijas man atrodo labai keistas. Svarbu, kad pinigai būtų skiriami Lietuvos ekonomikos plėtrai. Mano manymu, negerai, kad mes užsienio investicijas laikome tarsi šventa karve. Nežinau, iš kur toks įvaizdis, jei svetimos, - vadinasi, geros. Koks skirtumas? Pinigai juk tie patys. Skirtumas tik tas, kad jei mes įdedame savo pinigus, būtų panaudojamos Lietuvos verslo santaupos (kiek milijardų šiandien guli!). Tam turėtų būti ir lengvatos, ir dėmesys, ir skatinimas.

Antras dalykas, kad taip jiems sudaromos galimybės čia žlugdyti vietos verslą. Turi būti atsižvelgiama ir į tai.

R.PAULAUSKAS: Jau Aukščiausiosios Tarybos laikais skambėjo keletas teiginių, į kuriuos visi dėjo viltis. Tai - laisvoji rinka, kuri viską išspręs, privatizavimas ir užsienio investicijos. Jau tada klausdavau

Ko vertas investuotojų atėjimas? Ar mes eksperimentinis poligonas?

Artūras SKARDŽIUS
Seimo narys

kolegų: jūs įsivaizduojate, kad vokietis naktimis nemiega ir galvoja, kaip Lietuvai padėjus geriau gyventi? Greit bus 30 metų, kai skamba šitos viltys. Tos užsienio investicijos - tarsi Kalėdų Senelis: jeigu mes būsime geri, jis ateis ir padarys, kad ir mums būtų gerai.

O kokios užsienio investicijos iš tikrųjų? Tos užsienio investicijos ir ta Europos Sąjungos idėja yra reiškinys. Bet mes pasirenkame turinį tokį, kokio patys norime. Pvz., Europos Sąjunga. Kiek vilčių sudėta ir dabar yra dedama? Šiandien ES pareigūnai sako, kad turbūt viskas jau baigėsi. O mes dar krauname ant šito altoriaus visas aukas. Tas pats ir užsienio investicijų atveju. Jos yra labai nevienodos, jos turi ir pliusų, ir minusų. Pažiūrėkime, kokie tie investuotojai - fiziniai asmenys, kurie suka stambesnius ar smulkesnius biznelius, didžiulės korporacijos, fondai. Pvz., Norvegijos ateities fondas, kuris deda savo pinigus, kad pabėgtų nuo galimos dolerio ar apskritai finansinės sistemos griūties. Jie dažnai turi visiškai skirtingus tikslus. Bet mes kalbame apie užsienio investicijas tarsi tai būtų toks bendras ir teigiamas reiškinys.

O kaip atrodo investavimas? Vienu atveju - aš kalbu ne apie Lietuvą, o tarptautiniu mastu - tai yra spekuliacinis kapitalas, kuris laksto po fondų biržas, kuris perka akcijas, spekuliuoja jomis ir dažniausiai ne padeda valstybei, o sužlugdo jos rinką, vietos žmonių galimybes dalyvauti biznyje ir paskui pabėga iš šalies. Ir kiek yra pasaulyje šalių, nustekentų šio spekuliacinio kapitalo, kurio kiekiai yra milžiniški, nes jau keletą metų emituojami tušti pinigai tiek Europoje, tiek Amerikoje. Japonai be proto emituoja tuščius pinigus ir tais tuščiais pinigais, kol dar jena turi paklausą, spekuliuoja fondų biržose.

Antras dalykas, užsieniečiai stengiasi kitur nusipirkti nekilnojamojo turto. Pvz., japonai, kinai, turėdami milijardus dolerių, nori pabėgti iš dolerinio gyvenimo ir jie ieško, kur juos įdėti, kad išlaikytų šių pinigų perkamąją galią. Tai jokios investicijos, tiesiog šeimininko pasikeitimas, ir tiek.

Tikros investicijos - tai tos investicijos, kurios duoda naudą, kai ateinama su savais pinigais, pastatomas koks nors fabrikas, o jis gamina prekes, kurių negamina vietos visuomenė. Aš suprantu, tokios investicijos jau atneša naudos. O kokios investicijos, kai norvegų firma pasiskolino pinigų, už juos nusipirko SGD laivą ir išnuomojo mums?

A.SKARDŽIUS: Už trigubą kainą.

R.PAULAUSKAS: Tai kokios čia investicijos?

G.JAKAVONIS: Pavojingiausios investicijos į žiniasklaidą. Vienintelė „Respublikos“ leidinių grupė likusi lietuviško kapitalo. Užsieniečių rankose atsidūrusi žiniasklaida veikia žmonių protus, politiką, galų gale ir mūsų valdžią. Ko iš tiesų nori užsienio investuotojai ateidami į Lietuvą?

J.SOLNYŠKINIENĖ: Kaip teoretikai, praktikai vertina investuotojų motyvus, kodėl ir į kokias sritis jie ateina? Pagal monopolistinę pranašumų teoriją bus didžiausia grąža, jeigu investuotojai ateis į rinkas, kuriose galės dominuoti. Tai bus arba monopolinė rinka, arba ogopolinė. Kuo mažiau žaidėjų rinkoje, tuo yra geriau.

Ilgą laiką buvo manoma, kad tiesioginės investicijos ieško sričių arba vietų, kaip atpiginti kaštus. Bet tai nėra tiesa. Ne visoms investicijoms tai galioja, galbūt horizontalioms, bet vertikalios, priešingai, ieško gerai išplėtotos infrastruktūros, taip pat kvalifikuotos darbo jėgos. Ir, be abejo, ieško silpno reguliavimo, silpnų vyriausybių.

Atsinešiau Dž.Beikeno (J.Bakan) knygą, kurioje teigiama, kad vieni korporacijas prilygina Frankenšteinui, o pats autorius sako korporaciją vertinantis pagal psichopatinės asmenybės testą. Pasirodo, visi simptomai - neatsakingumas, kitų ignoravimas siekiant tikslų, siekis manipuliuoti kitais, viešąja nuomone, vartotojų lūkesčiais, savigyra - mums labiausiai tinka. Korporacijos ateina į tuos kraštus, kur galima lengvai paveikti vyriausybę...

A.SKARDŽIUS: Niekas nesirūpina ekonominiu nacionaliniu saugumu, pirmiausia nesupranta, neturi specialistų. Valstybė rūpinasi kažkokiais žmonėmis, pabėgėliais, o ne savais. Tai ir yra viena iš didžiausių emigracijos priežasčių.

Skolas reikia mokėti. Galime skolintis už 3 proc., A.Kubilius skolinosi už 10 proc. palūkanų O kas nori mokėti svetimas skolas? Jaunimas nėra toks kvailas, dabar mokamos skolos, pasiskolintos dar

Spekuliaciniai pinigai sugriovė daugelį valstybių ir ekonomikų. Bet pačios valstybės susigriovė leisdamos taip elgtis

Valentinas MAZURONIS
europarlamentaras

2009-2012 metais. Daugiau nei 3 mlrd. eurų palūkanų sumokėsime daugiau. Užsienio bankų interesas yra iškišti paskolas, o galėjome skolintis kaip Latvija - už 3 proc., o pasiskolinome už 10. Ieško silpnų, paveikiamų vyriausybių, būtent A.Kubiliaus Vyriausybė ir buvo paveikta, o mes, visa Tauta, 10 metų mokėsime vergišką duoklę - 10 proc. metinių palūkanų.

Teko kalbėtis ir su Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto senuoju, ir naujuoju pirmininkais, ir su VSD atsakingais asmenimis, bet jie šitos temos kratosi, jie nesupranta, neturi lėšų, struktūrinių padalinių. Jie neanalizuoja ekonominio nacionalinio saugumo aspekto, o tai yra didžiulis valstybės praradimas, aš jį įvardyčiau kaip silpnybę.

V.MAZURONIS: Manau, kitos valstybės sprendžia tas problemas geriau negu mes. Taip, atėjo spekuliaciniai pinigai, sugriovė daugelį valstybių ir ekonomikų. Bet tai ne jie sugriovė, pačios valstybės susigriovė leisdamos taip elgtis. Pasikartosiu, turime aiškiai įvardyti, kad investicijos, visiškai nesvarbu, mūsų ar užsienio, yra tada, kai, pvz., pastatoma gamykla, kuriamos darbo vietos, gaminama produkcija ir mokami mokesčiai Lietuvoje. Tokios investicijos mums reikalingos, jas reikia traukti, jomis reikia rūpintis, sudaryti maksimalias sąlygas joms kurtis ir visa kita.

Bet būtina aptarti du dalykus - tai bankų sektorius ir žiniasklaida. Kuo pasibaigė investicijos į bankų sektorių? Nė vieno užsienio banko pas mus nėra, yra užsienio bankų filialai, per kuriuos neabejotinai daroma įtaka ekonominiams procesams. Pinigai ir pelnai išvežami. Ar tokios investicijos Lietuvai yra naudingos?

Žiniasklaida. Aš nežinau valstybės, kurioje žiniasklaidos priemonės būtų perkamos verslui daryti. Paprastai verslininkai žiniasklaidos priemones laiko ne tam, kad iš jų suktų biznį, o tam, kad būtų veikiama visuomenė, kad būtų ginami savi interesai, daroma įtaka valstybei. O jei yra pelnas - gerai, nėra - atsiranda dotacijos.

Kokie buvo du pagrindiniai spaudimo taškai mus priimant į Europos Sąjungą? Pirmas dalykas - valstybinio komercinio banko pardavimas tam, kad būtų privatizuotas ir galėtų vystytis procesai, kurie čia vyko. Antras - Ignalinos atominės elektrinės uždarymas. Vietoj Ignalinos mes jau šiandien žinome, ką turime, - Astravą. Bankų atveju irgi žinome, ką turime. Didžiuotis tokiomis investicijomis (arba kaip Andrius Kubilius „Barclay's“ atveju), sumokėję lietuviškus pinigus ir neaišku kiek, ir vadinti tai investicijomis? Man liežuvis neapsiverčia.

G.JAKAVONIS: Ko nori užsienio investuotojai?

R.PAULAUSKAS: Jie ieško *durnių*. Ir randa. Ko jie nori? Jie nori gauti didesnį pelną.

V.MAZURONIS: Tai normalu. Čia verslo principas.

R.PAULAUSKAS: Normalu? Kitų sąskaita?

V.MAZURONIS: Bet ir mūsiškiai to paties nori.

R.PAULAUSKAS: Suprantama, vadinasi, ieškai to, iš kurio galėsi nugręžti. Nes kažkieno sąskaita tu uždirbsi didesnį pelną. Tu rasi *durnelį*, kurio sąskaita gausi didesnį pelną. Toliau, be jokios abejonės, politinė įtaka, ir ne tik žiniasklaida. Politinė įtaka gali būti daroma per turimas energetikos įmones, per daugelį dalykų. Tiesiog investuojama tikintis daryti politinę įtaką vienai ar kitai valstybei ir pašalinti konkurentus.

Geras pavyzdys yra Alytaus medvilnės kombinatas. Jis buvo nupirktas tik tam, kad būtų uždarytas. Nes jie Rytų Europoje turėjo ir daugiau fabrikų, jiems tai sudarė nereikalingą konkurenciją. Rado *durnelius*, kurie pigiai pardavė, nusipirko ir uždarė.

Tas pats vyksta pasaulio mastu, tos didžiulės korporacijos stengiasi plėsti savo rinką ir naikinti konkurentus. Irgi ieško *durnelių*.

Savikainos mažinimas, produkcijos savikainos mažinimas. Kaip jis yra mažinamas - ten, kur mažesnes algas gali mokėti, kur mažesni mokesčiai, kur yra mažesni taršos mokesčiai, pvz., kur klimatas yra palankesnis, kur nereikia šildyti 7 mėnesius kaip pas mus, galima sienas statyti gerokai plonesnes ir taip toliau.

Kaip sakiau, puikus yra Norvegijos pavyzdys. Dabar tas Norvegijos ateities fondas už milžinišką sumą Paryžiuje nusipirko nekilnojamojo turto. Tiesiog matydami, kad finansinė sistema yra nestabili, jie ieško, kur tuos pinigus padėti, kad būtų išsaugota jų perkamoji galia. Jie netgi su nuostoliais gali investuoti į nekilnojamąjį turtą.

Pavojingiausios investicijos į žiniasklaidą veikia žmonių protus, politiką, galų gale ir mūsų valdžią

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

Pvz., kinai superka varį ir kraunа į kalnus. Nes vėlgi neaišku, kas bus su doleriu, o jie turi galybę tų dolerių ir ieško naudos sau. Visi tie, kurie tikisi, kad užsienio investuotojai ateina tam, kad kam nors duotų naudos, labai klysta. Jie ne Kalėdų Seneliai. Jie ieško naudos sau, o ta nauda gali būti ir politinė, ir pelnas, ir konkurentų pašalinimas.

.JAKAVONIS: Ko reikėtų, kad Lietuvai būtų geriau?

J.SOLNYŠKINIENĖ: Lietuvos Vyriausybė, bent jau ligšiolinė, nes nauja dar nespėjo pasireikšti, išvis nesuprato, ko nori. Juk Vyriausybės pagrindinis tikslas yra rūpintis visuomenės gerove, o ji ilgą laiką rūpinosi tiesioginėmis investicijomis.

Šiuo metu tarptautinės užsienio investicijos sudaro 2,1 proc. BVP. „Investuok Lietuvoje“, „Versli Lietuva“ yra gražus paveikslėlis, integruoti mokslo, studijų ir verslo slėniai, slėnis „Santara“, slėnis „Santaka“, slėnis „Jūrinis“, slėnis „Nemunas“, slėnis „Saulėtekis“ - didžiulė infrastruktūra, krūva žmonių ten dirba, išleista daugybė pinigų. O ką kalbėti apie projektus, analizės atskiros reikia. Tų struktūrų efektyvumas yra labai abejotinas, tos investicijos Lietuvai, atsiprašau, iš tikrųjų neatneša norimos naudos, o įdėta daug lėšų.

Kitas dalykas, jeigu mes tokį dėmesį rodytume vietos investuotojams, nes užsienio investuotojų, kurie ateina į laisvąsias ekonomines zonas, pelno ir investavimo procen-

tas yra nulinis. Investuotojai gali nemokėti pelno mokesčio, gali išsivežti dividendus. Darbo vietų skaičius sukuriamas taip pat abejotinas, pelnas - vėlgi. Kokia nauda biudžetui? Labai juokinga. Sakykime, per 2015 metus visų investuotojų per tiesiogines užsienio investicijas pelno mokesčio sumokėta maždaug 3 proc., palyginti su visa pelno mokesčio suma. O įdarbintų žmonių skaičius tesudarytų 1,5 proc. visų dirbančių žmonių. Tai irgi labai juokingi skaičiai.

G.JAKAVONIS: Tad kodėl taip garbiname užsienio investicijas?

A.SKARDŽIUS: Ko Lietuva nedaro ir ką turėtų daryti? Pirmiausia yra valstybės investicijų programa. Yra trimetė valstybės investicijų programa, kurios lėšos dažniausiai nukeliauja savivaldybių mokyklų stogams taisyti ar panašiems projektams. Valstybė pirmiausia turi turėti atsakingą ir ilgalaikę investicijų politiką, skatinti tas ūkio sritis, kurios turi specialistų, žaliavų. Galbūt žemės ūkio, galbūt medienos perdirbimo.

Kaimyninės valstybės turi politiką mūsų valstybės atžvilgiu, o mes kaimyninių valstybių atžvilgiu, kad užkariautume jų rinkas, valstybės politikos neturime. Tai reikia daryti ir kuo skubiau. Kažkodėl mes esame tarsi aborigenai, kurie už stiklinius karolius gali parduoti savo ateitį.

Gal specialiai tai daroma? Gal investuoja valstybės, kurios galbūt pasidalinusios Europos žemėlapius, nubraižiusios, kur kieno yra įtakos zonos, ir čia turbūt investuoja į žiniasklaidos priemones? Daug žiniasklaidos priemonių atsidūrė užsienio valstybių rankose, ir būtent tų valstybių, kurios nori turėti didžiausią ekonominę ir finansinę įtaką Lietuvai, kad formuotų pozityvią informaciją jų interesų atžvilgiu. Deja, toks yra faktas.

R.PAULAUSKAS: Daugelio mūsų pagrindinių bėdų priežastis - neadekvatus pasaulio vertinimas. Mes neadekvačiai vertiname pasaulį, kuriame gyvename. Mes vertiname jį labai vaikiškai, naiviai. Tereikia paskaityti Dž.Perkinso garsiąją knygą „Ekonomikos smogiko išpažintis“ ir suprasti, kaip pasaulyje iš tikrųjų tvarkosi tos korporacijos kovodamos už savo interesus.

Visi tie, kurie tikisi, kad užsienio investuotojai ateina tam, kad kam nors duotų naudos, labai klysta. Jie ne Kalėdų Seneliai

Rolandas PAULAUSKAS
Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

Žiniasklaida, priklausanti ne lietuvių kapitalo įmonėms, mums kiekvieną dieną pateikia iškreiptą pasaulio vaizdą. Nuo ryto iki vakaro. Kaip pavyzdys Transatlantinė sutartis. Per žiniasklaidą kalama ir politikai kai kurie kala - bus labai naudinga. O čia vėlgi tas pats. Šiuo atveju Jungtinių Valstijų korporacijos ieško *durnių* Europoje ir nori visą Europą paversti tuo, kuo Europos Sąjunga pavertė Bulgariją, Rumuniją, mus. Atimdama iš mūsų tam tikrą gamybą. Kur dingo vengrų autobusai, kur dingo bulgarų agurkėliai ir t.t.? Tiesiog atėmė rinkas.

Ko mes norime iš tų užsienio investicijų? Mes norime, kad jie sukurtų darbo vietas. Bet jeigu investuotojas sukuria darbo vietą Lietuvoje, vadinasi, jis atima darbo vietą iš kito. Ir investicijos tokio pobūdžio, net jeigu jos ir naudingos Lietuvai, jos nenaudingos kažkam kitam. Ir ne veltui Donaldas Trampas (Donald Trump) ketina grąžinti gamybą į Valstijas. Kokiu būdu? Atimdamas darbo vietas iš Kinijos. Taikydamas Kinijos prekėms muitus. Kai mes norime darbo vietų, turime suprasti, kad nėra tokio Kalėdų Senelio, kuris dalija dovanas.

Tai yra kompromisas. Kieno sąskaita kompromisas? Manyčiau, kad dažnai mūsų sprendimai yra nulemti gal ne žmonių nesuvokimo, o už viso to stovinčio tam tikro politinio suvokimo, kad reikia klausyti naujų šeimininkų. Šiandien mūsų politinis elitas yra pasirinkęs sau šeimininkus. Pvz., Angela Merkel. Ir vokiečiai šiandien šaukia, rėkia: „Merkel, ką tu darai?!“ Dėl daugelio aspektų, dėl tos pačios Transatlantinės sutarties. Taigi vokiečių pramonininkai protestuoja, visuomenė protestuoja, o A.Merkel vis tiek stumia. Jeigu ne D.Trampas, ta sutartis, ko gero, ir būtų prastumta.

Į šį klausimą yra tik vienas atsakymas. Ji turi savo šeimininką. Na, aš netikiu, kad ji nesupranta, kas vyksta, bet šeimininko valia šiuo atveju yra svarbesnė. Ir jeigu jūs pasišnekėsite atvirai su mūsų politinio elito atstovais, kai juos įspaudė į kampą, atsakymas būna toks: jie viską supranta, kad ir lito nereikėjo atsisakyti, ir dar kažko nereikėjo daryti, bet yra tam tikra politinės valios apraiška, kuri diktuojama supratimu, kad reikia klausyti to šeimininko, kuris, jų nuomone, bus nugalėtojas geopolitiniame konflikte ir kuris diktuoja šiandien savo sąlygas. Ir kai klausiu, nenoriu minėti pavardės, nejaugi tu nesupranti, kad tas šeimininkas turi savo interesus, sulaukiu atsakymo: „Taip, aš suprantu. Bet nesvarbu, šiandien mūsų interesai sutampa, tiek to, mes šiek tiek prarasime.“ Dėl to ne tokie jau *durni* mūsų žmonės, kaip kartais atrodo, aš turiu omeny politinį eliatą, o visuomenė - aišku.

Mes norime investicijų ir norime, kad jie dar mokėtų dideles algas. Bet tai yra vienas kitam prieš-

taraujantys dalykai. Investuotojas eina ten, kur maža alga. Ir jeigu bus daug investicijų, tai tik tokiu atveju, jei Lietuvoje bus mažos algos. Išskyrus siaurus sektorius, galbūt aukštųjų technologijų, bet jie labai mažai darbo vietų sukuria.

Tarp kitko, mes Aukščiausiojoje Taryboje net tokį įstatymo projektą buvome pasiūlę. Mes jau tada, mano iniciatyva, kuriam laikui siūlėme uždaryti užsienio investuotojams tam tikrus sektorius. Pvz., prekybos, viešbučių, kur yra nedidelės investicijos, kur greita pinigų grąža. Bet visi tiek tikėjo Kalėdų Seneliu ir priekaištavo, esą kaip tu drįsti daryti kažkokias kliūtis. Mes pasielgėme priešingai. Mes tiems patiems bankams suteikėme mokestines lengvatas. Tai kaip gali lietuviškas bankas konkuruoti su skandinaviškais, kurie turi milžiniškas motinines įmones už nugaros. Ir dar mes jiems suteikėme mokestines lengvatas.

Pvz., ką pokariniu laikotarpiu pirmus dešimtmečius darė Singapūras, Malaizija, Pietų Korėja, Japonija? Jos saugojo savo rinką, tai, ką galėjo padaryti pačios. Kategoriškai nieko neįleido. Ir tik atsistojusi ant kojų ta pati Japonija atsivėrė šiek tiek pasauliui. Nors ir dabar net migrantų japonai nepriima. Net kalbos negali būti.

Parengė Jovita MILAŠIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje
www.suzalgiriu.lt

Redakcijos archyvo nuotr.

Edukologijos profesorius Zenonas Bajoriūnas

Būsimasis edukologijos profesorius Zenonas Bajoriūnas gimė prieš 85 metus, 1932 m. kovo 10 d., Senkonių kaime, Joniškėlio valsčiuje (dab. Pasvalio r.). 1951 m. baigė Joniškėlio vidurinę mokyklą, ja labai didžiavosi ir džiaugėsi, kad mokykla turėjo gerą aurą, kad jį mokė puikūs pedagogai. Tai nulėmė ir jo gyvenimo kelio pasirinkimą.

1955 m. Z.Bajoriūnas baigė Vilniaus pedagoginio instituto (toliau - VPI) Pedagogikos ir psichologijos fakultetą. Studijų metu pastebėjus jo neeilinius gebėjimus, meilę pedagogikai, buvo paskirtas dirbti į Telšių pedagoginę mokyklą, ten buvo mylimas moksleivių, bet ši pedagoginė mokykla 1957 m. buvo uždaryta, tad Z.Bajoriūnas buvo perkeltas į Klaipėdos pedagoginę mokyklą. Čia darbas irgi puikiai sekėsi ir jau po metų, 1958 m., Z.Bajoriūnui buvo pasiūlyta tapti naujai kuriamos Klaipėdos I profesinės technikos mokyklos direktoriumi.

Tačiau Z.Bajoriūnas, sukaupęs nemažą pedagoginio darbo patirtį, nesitenkino vien praktine pedagogine veikla, o ėmė linkti ir į mokslinį savosios patirties apibendrinimą. Įstojo į SSRS Pedagogikos mokslų akademijos Bendrosios pedagogikos mokslo tyrimų instituto aspirantūrą (dab. doktorantūra) ir nuo 1962 m. buvo pakviestas dirbti vyresniuoju dėstytoju į VPI Pedagogikos katedrą.

Nuo 1975 m. iki 1987 m. jis dirbo VPI Istorijos ir pedagogikos fakulteto dekanu. Nuo 1987 m. ėjo docento, nuo 1998 m. - profesoriaus pareigas. Tuo pat metu ėjo antraeiles pareigas Lietuvos teisės akademijoje ir Klaipėdos universitete.

Nors aspirantūros egzaminus Z.Bajoriūnas išlaikė sėkmingai, disertacijos tekstą irgi parengė laiku, disertacijos gynimas užsitęsė. O užsitęsė jis dėl nepakankamo disertanto lankstumo ir pagarbos „didžiojo brolio“ atžvilgiu. Darbo vadovė maskvietė, perskaičiusi disertacijos tekstą, pasakė, kad parašyta neblogai, bet ties kai kuriomis vietomis dar reikia padirbėti. Suprantama, Z.Bajoriūnas padirbėjo, nuvežė tekstą vėl į Maskvą, vadovei perskaičius, ir vėl išgirdo tą pačią frazę. Taip atsitiko dar porą kartų. Kai netekęs kantrybės paprašė nurodyti tiksliau, ką gi dar reikėtų taisyti, jam buvo liepta atkreipti dėmesį į disertacijoje įdėtas jo paties sudarytas lenteles. Kadangi disertacijoje remtasi nepilnamečių nusikalstamumo statistika tuometiniame Vilniuje, jau per bemiegę naktį traukinyje „Maskva-Vilnius“ Z.Bajoriūnas suprato, kad iš lentelių reikia išbraukti stulpelius, nurodančius tų nusikaltėlių tautybę. Dominavo ne lietuviai... Pertvarkęs tas nelemtas lenteles, 1972 m. Maskvoje Z.Bajoriūnas apgynė daktaro disertaciją „Socialinis-pedagoginis paauglio - teisės pažeidėjo tyrimas“.

> Buvo labai geranoriškas kolegų, doktorantų, magistrantų ir studentų atžvilgiu

Vėliau Z.Bajoriūnas pasinėrė į šeimos problemų tyrimus (vaikų auklėjimo šeimoje srityje) ir 1994 m. Vilniaus pedagoginiame universitete apgynė habilitacinį darbą „Familistikos pagrindai (edukologinis aspektas)“. Svarbiausi profesoriaus leidiniai: „Pedagogika“, 1981 m. (su bendraautoriais profesoriais B.Bitinu, V.Rajecku ir J. Vaitkevičiumi), „Familistikos pagrindai“, 1994 m., „Šeimos edukologija“, 1997 m., „Šeimos ugdymo mokslas ir praktika“, 2004 m., „Ugdymo pagrindai“, 2006 m. (su A.Dumčiene).

Buvo labai geranoriškas kolegų, doktorantų, magistrantų ir studentų atžvilgiu. Šių eilučių autorius prof. Z.Bajoriūnui bus dėkingas iki *grabo* lentos: 1998 m. jam ginant edukologijos habilitacinį darbą Rygoje, Latvijos universitete, būtinai turėjo dalyvauti vienas oponentas profesorius habilituotas edukologijos daktaras iš Lietuvos. O jų tada buvo dar labai nedaug, ne visų ir sveikatos būklė būtų leidusi važiuoti dviem dienoms į Rygą. Padėjo autoriaus žmonos dėstytojas Telšių pedagoginėje mokykloje Z.Bajoriūnas... Jo paskutinė doktorantė dabartinio LEU Socialinio ugdymo katedros vedėja doc. dr. Sigita Burvytė irgi nuolat prisimena savo vadovą. Disertaciją ji apgynė 2011 m. pavasarį, o 2011 m. rugpjūčio 11 d. profesorius išėjo ten, iš kur nebegrįžtama.

Tad jaunoji daktarė ėmė rengtis profesoriaus 80-mečiui, iki kurio jam buvo likę šiek tiek daugiau negu pusmetis. Surinko mokinių, kolegų ir artimųjų atsiminimus, parengė ir išleido nuostabią knygą „Didžiausias stebuklas - gyvenimas: profesoriui Zenonui Bajoriūnui atminti“ (Vilnius: Lietuvos edukologijos universitetas, 2012). Buvo ji viena aktyviausių ir Z.Bajoriūno 80-mečio minėjimo organizatorių - jis vyko pilnutėlėje didžiojoje Socialinės edukacijos fakulteto auditorijoje.

Nuoširdžiai apie profesorių kalbėjo artimieji, kolegos, mokiniai. Doc. dr. S.Burvytė per profesoriaus gimtadienį organizuoja ir jo kapo Kairėnų kapinėse lankymą.

Prof. habil. dr. Algirdas AŽUBALIS,
Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija